

Witwassen

Deze rubriek wordt verzorgd door mr. J.G. Geertsma en mr. O.S. Pluimer.

De rubriek omvat een overzicht van lezenswaardige jurisprudentie en een update van actualiteiten op het gebied van witwassen, gepubliceerd in de periode van 13 mei 2023 tot en met 31 augustus 2023.

■ Jurisprudentie

Bewijs "uit enig misdrijf afkomstig"; verklaring verdachte over herkomst geld niet aannemelijk geworden

Hoge Raad 30 mei 2023, ECLI:NL:HR:2023:772

De verdachte in deze zaak is door het hof Arnhem-Leeuwarden veroordeeld wegens het witwassen van een geldbedrag van € 145.000. Meer concreet acht het hof bewezen dat de verdachte het geldbedrag voorhanden heeft gehad, terwijl hij wist dat dit geheel of gedeeltelijk – onmiddellijk of middellijk – uit enig misdrijf afkomstig was. Dit geldbedrag is door de politie aangetroffen in een wasmand in de woning waar de verdachte op dat moment verbleef. Het geldbedrag is samengesteld uit onder meer coupures van € 500. Onderzoek van de politie heeft uitgewezen dat de verdachte over een beperkt legaal inkomen beschikt.

Op grond van deze feiten en omstandigheden oordeelde het hof dat sprake was van een vermoeden van witwassen. Bewijs voor een gronddelict ontbrak, zodat in de visie van het hof een concrete, verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke verklaring van de verdachte mocht worden verlangd.

Tijdens zijn politieverhoren heeft de verdachte (uiteindelijk) verklaard dat (een groot gedeelte van) het aangetroffen geld van een (door hem) met naam genoemde betrokkene is en dat hij het geld van diegene in bewaring heeft gekregen. Alhoewel het hof deze verklaring concreet, verifieerbaar en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijk acht, oordeelt het dat de verklaring over de herkomst van het bij hem aangetroffen geldbedrag daarmee niet aannemelijk is geworden.

Hiertoe acht het hof in de eerste plaats redengevend dat de verdachte – na aanvankelijk te hebben gezwegen – in zijn politieverhoren gefaseerd en wisselend heeft verklaard ten aanzien van de vragen voor wie hij het geld in bewaring houdt en wat de omvang van dat geldbedrag is. De betrokkene voor wie de verdachte het geld in bewaring hield is gehoord als getuige, zowel door de politie als in hoger beroep door de raadsheer-commissaris. Het hof acht ten tweede relevant dat ook hij wisselend heeft verklaard over de omvang van het geldbedrag alsmede over de reden waarom het in bewaring is gegeven. Nu de betrokkene onder andere verklaarde dat het geld afkomstig is van een terugbetaling van een lening die hij aan een derde heeft verstrekt, is in hoger beroep ook deze derde als getuige gehoord. Tussen de verklaringen van de beide betrokkenen over (de terugbetaling van) de lening ziet het hof een groot aan-

tal discrepanties. Daardoor acht het hof, ten derde, het ongeloofwaardig dat het geldbedrag afkomstig is uit (de terugbetaling van) een verstrekte lening. Zodoende oordeelt het hof dat de verklaring niet aannemelijk is geworden en het dus niet anders kan zijn dan dat het onder de verdachte aangetroffen geldbedrag een criminele herkomst had.

Het cassatieberoep richt zich tegen dit oordeel van het hof. Bij de beoordeling van het middel herhaalt de Hoge Raad zijn vaste rechtspraak over het bewijs dat een voorwerp "afkomstig is uit enig misdrijf". Oftewel, als op grond van de beschikbare bewijsmiddelen geen rechtstreeks verband valt te leggen met een bepaald misdrijf, kan niettemin worden bewezen dat het voorwerp afkomstig is uit enig misdrijf als het op grond van de vastgestelde feiten en omstandigheden niet anders kan zijn dan dat het voorwerp uit enig misdrijf afkomstig is. Het openbaar ministerie dient het bewijs aan te dragen van dergelijke feiten en omstandigheden.

Als de door het openbaar ministerie aangedragen feiten en omstandigheden een vermoeden rechtvaardigen dat het voorwerp uit enig misdrijf afkomstig is, mag van de verdachte worden verlangd dat hij een concrete, min of meer verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke verklaring geeft dat het voorwerp een legale herkomst heeft. De omstandigheid dat deze verklaring van een verdachte – onder omstandigheden – mag worden verlangd, maakt niet dat het aan de verdachte is om aannemelijk te maken dat het voorwerp niet van misdrijf afkomstig is. Als een verklaring uitblijft, mag de rechter die omstandigheid betrekken in de bewijsoverwegingen.

Als de verdachte een – concrete, verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke – verklaring geeft over de herkomst van het voorwerp, ligt het op de weg van het openbaar ministerie om hier nader onderzoek naar te doen. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal de rechter moeten beoordelen of het witwassen ondanks de verklaring van verdachte kan worden bewezen op de grond dat (het niet anders kan zijn dan dat) het voorwerp uit enig misdrijf afkomstig is.

Het oordeel van het hof dat in casu de verklaring van de verdachte over de herkomst van het geldbedrag niet aannemelijk is geworden, getuigt volgens de Hoge Raad niet van een onjuiste rechtsopvatting en is toereikend gemotiveerd. Daarbij acht hij van belang dat het hof aan zijn oordeel ten grondslag heeft gelegd dat de verdachte wisselend heeft verklaard over de herkomst en de omvang van het geldbedrag, de verklaring van de betrokkene voor wie de verdachte het geldbedrag in bewaring houdt een aantal tegenstrijdigheden kent en de verklaringen van beide betrokkenen over de onderling verstrekte lening een groot aantal discrepanties bevat. Aldus wordt het cassatiemiddel verworpen.

Schuldwitwassen

Hoge Raad 11 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1037; Parket bij de Hoge Raad 30 mei 2023, ECLI:NL:PHR:2023:534

In deze zaak wordt de verdachte verweten geldbedragen van in totaal ongeveer

€ 56.000 te hebben verworven, voorhanden te hebben gehad en van deze geldbedragen gebruik te heb-

ben gemaakt, terwijl zij wist dan wel redelijkerwijs moest vermoeden dat de geldbedragen geheel of gedeeltelijk – onmiddellijk dan wel middellijk – afkomstig waren uit enig misdrijf. Het gaat om betalingen op haar rekening en het bekostigen van een renovatie van haar woning.

Bij de beoordeling van deze verdenking in hoger beroep ziet het hof Amsterdam zich voor de vraag gesteld of de verdachte wist dan wel redelijkerwijs moest vermoeden dat het geld dat zij van een ander ontving, van misdrijf afkomstig was. In dat kader acht het hof relevant dat de verdachte deze betrokkene al twintig jaar kent en zij samen een kind hebben. De betrokkene verbleef voorts een langere tijd bij de verdachte. Uit WhatsApp-berichten en stukken op de onder de betrokkene in beslag genomen gegevensdragers blijkt volgens het hof dat sprake was van een innige relatie. De verdachte heeft ter terechtzitting in hoger beroep haar contact met de betrokkene als “open” omschreven, in die zin dat zij elkaar alles vertelden.

Uit het Uittreksel Justitiële Documentatie van de betrokkene leidt het hof af dat betrokkene in de periode waarin de verdachte zegt hem te kennen, regelmatig wegens fraudedelicten is veroordeeld en hij als gevolg hiervan verschillende taakstraffen heeft verricht en bovendien een tijd in detentie heeft doorgebracht. Gelet op de open aard en de duur van de relatie tussen de verdachte en de betrokkene, acht het hof de verklaring van verdachte dat zij niets van het criminele verleden van de betrokkene afwist, ongehoofwaardig.

Nu de verdachte volgens het hof op de hoogte moet zijn geweest van het justitiële verleden van de betrokkene, had zij vraagtekens moeten plaatsen bij de herkomst van de gelden die zij van hem ontving alsmede bij zijn (relatieve) rijkdom, die kennelijk zo ver strekte dat hij in staat was uitgebreide verbouwingen aan de woning van de verdachte te bekostigen. Temeer nu – zoals de verdachte zelf heeft verklaard – hij haar te kennen heeft gegeven slechts geld te kunnen geven voor het kind indien hij als zzp’er werk had en als dat niet het geval was het financieel lastig zou worden voor hem om haar wat te geven. Ook acht het hof relevant dat de verdachte niet in staat was een eenduidig antwoord te geven op de ter terechtzitting in hoger beroep gestelde vraag of zij zich weleens heeft afgevraagd waar het geld van de betrokkene vandaan kwam. Op deze vraag heeft zij geantwoord dat de betrokkene zei te hebben gespaard, het zich te kunnen permitteren en geld te hebben geleend bij een derde.

Het hof overweegt dat de verdachte bij deze stand van zaken niet zonder meer de betalingen en de financieringen van de verbouwingen had mogen accepteren zonder nadere vragen te stellen over de herkomst van het geld. Aldus had de verdachte redelijkerwijs moeten vermoeden dat het geld dat zij ontving geheel of ten dele van misdrijf afkomstig was. In het tegen dit oordeel gerichte cassatiemiddel wordt onder andere geklaagd dat het hof ten onrechte in het midden heeft gelaten “of de verdachte zich wel heeft afgevraagd waar het geld van afkomstig is”.

Volgens A-G Harteveld moet deze overweging van

het hof zo worden begrepen dat de verdachte – ongeacht of de verdachte hier daadwerkelijk naar had gevraagd of dat de betrokkene dit uit zichzelf te kennen had gegeven – geen genoegen had mogen nemen met de verklaring van betrokkene dat hij had gespaard, dat hij het zich kon permitteren en dat hij een vriend had bij wie hij het geld had geleend. Het oordeel van het hof dat de verdachte nadere vragen had moeten stellen over de herkomst van het geld is in de visie van de A-G niet onbegrijpelijk, gelet op de vaststellingen van het hof over hetgeen de verdachte bekend moet zijn geweest over de justitiële contacten van de betrokkene en over zijn (onzekere) financiële situatie.

De Hoge Raad verwerpt de cassatieklacht onder verwijzing naar de redenen vermeld in de conclusie van de A-G. De Hoge Raad matigt de door het hof aan de verdachte opgelegde taakstraf voor de duur van 120 uren wegens schuldwitwassen (en -heling) tot een taakstraf voor de duur van 114 uren als gevolg van overschrijding van de redelijke termijn in cassatie.

Veroordeling witwassen wegens opzetten financiële constructie; bewijs opzet

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 9 juni 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:4930

Het hof Arnhem-Leeuwarden veroordeelt de verdachte in deze zaak tot een gevangenisstraf voor de duur van 21 maanden (met aftrek) wegens het medeplegen van witwassen en valsheid in geschrift (meermalen gepleegd). In eerste aanleg was de verdachte vrijgesproken van het tenlastegelegde (gewoonte)witwassen en ter zake valsheid in geschrift veroordeeld tot een taakstraf voor de duur van 30 uren. Tegen dit oordeel van de rechtbank Gelderland heeft de officier van justitie hoger beroep ingesteld. De verdachte wordt verweten zich schuldig te hebben gemaakt aan het medeplegen van witwassen door leningen te verstrekken aan de medeverdachte en door contante aflossingen van deze leningen in ontvangst nemen. Tussen de verdachte en de medeverdachte zijn (deels via aan hen gelieerde bedrijven) in totaal zo’n tien geldleningsovereenkomsten afgesloten, waarbij verdachte geld leent aan de medeverdachte. In deze overeenkomsten is telkens opgenomen wat de hoogte van de lening is alsmede wat de hoogte is van de door de geldverstrekker te ontvangen afsluitprovisie en behandelkosten fee. De leningen zijn giraal aan de medeverdachte verstrekt. De leningen zijn voor het overgrote deel afbetaald, nagenoeg volledig via contante betalingen. Het hof overweegt dat de brutowinstmarge van het bedrijf van de medeverdachte in de jaren in aanloop naar (de aflossing van) de geldleningsovereenkomsten fors is gestegen, terwijl de inkoop min of meer gelijk is gebleven. Deze stijging kan volgens het hof niet worden verklaard door inkomsten uit contante markthandel nu de inkoop min of meer gelijk bleef, maar de markthandel in de betreffende periode juist afnam, terwijl de marges in de markthandel niet hoog genoeg waren om de stijging van de brutowinstmarge te kunnen verklaren. In de visie van het hof moet er dus een andere oorzaak zijn geweest voor deze stijging.

Een deel van de stijging kan volgens het hof worden

verklaard door een aantal bedrijfsovernames door de medeverdachte, maar dit levert geen verklaring op voor de ruim € 7,5 miljoen aan stortingen van contant geld op de zakelijke rekening van zijn bedrijf. Nu de totale omvang van deze contante stortingen volgens het hof niet te verklaren is op basis van de legale handel van het bedrijf en hiervoor geen aannemelijke verklaring is gegeven door de medeverdachte, kan het in de visie van het hof niet anders zijn dan dat deze contante gelden – middellijk of onmiddellijk – afkomstig zijn uit enig misdrijf.

In de visie van het hof wist de verdachte ook van de niet-legale herkomst van het geld waarmee de leningen werden afgelost. Daarbij acht het hof relevant dat de verdachte wist – zoals hij ter terechtzitting in hoger beroep heeft verklaard – dat zijn medeverdachte giraal geld nodig had, de leningen elkaar in korte tijd opvolgden en in een periode van 15 maanden grotendeels contant werden afbetaald. Voorts acht het hof van belang dat de verdachte bij het opstellen van de geldleningsovereenkomsten gebruik heeft gemaakt van een bedrijfslogo zonder hiertoe gerechtigd te zijn, voor welk gebruik de verdachte bovendien geen redelijke uitleg heeft gegeven. In de visie van het hof past dit bij een werkwijze waarin geen zuiver oogmerk wordt nagestreefd.

Voorts volgden de leningen elkaar snel op en werden zij snel afgelost. Verdachte heeft hiervoor geen plausibele verklaring gegeven. Het hof verwerpt in dit verband de verklaring van de verdachte dat de leningen voor hem zakelijk interessant waren, aangezien door de snelle aflossingen nauwelijks rente werd genoten terwijl van een opbrengst of winst evenmin is gebleken. Dat de leningen werden verstrekt via B.V.'s duidt het hof als geraffineerd, aangezien zo lastig(er) te achterhalen is wie de uiteindelijke geldschietter is. Aldus concludeert het hof dat sprake was van een (bewust opgezette) financiële constructie waarbij de schijn werd opgewekt van verschillende valide geldverstrekkers, waarbij het de bedoeling was dat de verdachte zelf buiten beeld zou blijven. De uiterlijke verschijningsvorm was er volgens het hof dan ook op gericht om de criminele herkomst van het geld te verhullen. Het hof acht opzet aan de zijde van de verdachte bewezen en er volgt een veroordeling voor (het medeplegen van) witwassen.

Vrijspraak witwassen; geen nader onderzoek OM naar concrete, verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke verklaring

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 juni 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:2088

De verdachte in deze zaak wordt onder andere verweten een geldbedrag van

€ 21.700 te hebben witgewassen. Het geldbedrag is tijdens een doorzoeking van de woning van de verdachte op de plafondplaten in de badkamer aangetroffen, naast een hoeveelheid verdovende middelen. Het geldbedrag was samengesteld uit coupures van € 20, € 50 en € 500.

Het hof 's-Hertogenbosch meent dat een vermoeden van een niet-legale herkomst gerechtvaardigd is gelet op de plek waar het geld werd bewaard en nu politieonderzoek heeft uitgewezen dat de verdachte een

dergelijk bedrag niet (legaal) voorhanden kan hebben gehad gelet op zijn inkomsten en vermogen.

De verdachte verklaart dat het geld afkomstig is van de erfenis van zijn vader in Colombia. Met die erfenis is volgens de verdachte een bedrag gemoeid van 550 miljoen peso's. Dat bedrag betrof voor het overgrote deel een schadevergoeding aan de vader van de verdachte. De verdachte heeft de erfenis in Colombia in peso's ontvangen. Hij heeft het geld aan zijn nicht – die zelf in Spanje woont maar het geld wilde gebruiken in Colombia – overhandigd in Colombia. Van zijn nicht heeft hij vervolgens in Spanje het equivalent in euro's teruggekregen. De erfenis heeft hij in Nederland niet bij een bank bewaard en niet opgegeven bij de belastingdienst, omdat hij een schuld had bij de belastingdienst. Ter zitting in eerste aanleg heeft de verdachte een Colombiaans vonnis overgelegd.

In haar verhoor bij de rechter-commissaris heeft de nicht verklaard dat de vader van de verdachte op enig moment is overleden en dat de verdachte een uitkering heeft gekregen van een (levens-)verzekering. Ook wist ze van de Colombiaanse rechtszaak die naar haar idee iets te maken had met die levensverzekering en een psychiatrische instelling waar de partner van de vader van de verdachte zelfmoord zou hebben gepleegd. Voorts verklaart zij aan de verdachte te hebben voorgesteld om haar spaargeld van ongeveer € 32.000 om te wisselen naar peso's, omdat zij in Colombia een huis wilde bouwen voor haar moeder.

Het Colombiaanse vonnis is vertaald naar het Nederlands. Daaruit blijkt dat een Colombiaans psychiatrisch ziekenhuis is veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding van ruim 500.000 peso's aan de vader van de verdachte in verband met de aansprakelijkheid voor het overlijden van zijn echtgenote.

Het hof oordeelt dat de verdachte een concrete, verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke verklaring heeft gegeven over de legale herkomst van het geld. Het argument van het openbaar ministerie dat tussen de verklaringen van de verdachte en die van zijn nicht verschillen zitten, wordt verworpen. Daarbij overweegt het hof dat de verklaringen in de kern overeenkomen en dat sinds de uitbetaling van de erfenis en het horen van de nicht de nodige tijd is verstreken, waardoor op detailniveau verschillen kunnen zijn ontstaan. Dit maakt volgens het hof echter niet dat de verklaring over de herkomst zonder meer als ongeloofwaardig terzijde kan worden geschoven. Zodoende had het in de visie van het hof op de weg van het openbaar ministerie gelegen om nader onderzoek te doen naar de verklaring. Nu dit onderzoek is uitgebleven kan niet buiten gerede twijfel worden vastgesteld dat het niet anders kan zijn dan dat het geldbedrag uit enig misdrijf afkomstig is, aldus het hof. Derhalve wordt de verdachte vrijgesproken van het witwassen van het geldbedrag.

Bewijs "voorhanden hebben"

Gerechtshof Amsterdam 10 juli 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:1606

In deze zaak wordt de verdachte onder andere verweten horloges, sieraden en bij deze horloges en sieraden behorende echtheidscertificaten en verpakkingsmateriaal voorhanden te hebben gehad, terwijl hij wist althans redelijkerwijs moest vermoeden dat deze uit misdrijf afkomstig waren.

Aan de verdenking ligt ten grondslag dat op enig moment een diefstal uit een waardetransport van waardevolle horloges en sieraden heeft plaatsgevonden. Daarna zijn in een woning uit deze diefstal afkomstige enveloppen en verpakkingsmaterialen van horloges en sieraden alsmede echtheidscertificaten aangetroffen. Op in de woning aangetroffen kratten, stukken papier, een stuk papier uit een vuilniszak en op de binnenzijde van de overslag van een uit de buit van de diefstal afkomstige envelop, zijn dactyloscopische sporen aangetroffen van de verdachte. De verdachte heeft verklaard spullen en materiaal in zijn handen te hebben gehad en te hebben aangeraakt toen hij in de woning was waar deze spullen hem te koop werden aangeboden.

Het hof overweegt dat niet méér kan worden vastgesteld dan dat de verdachte voorwerpen die zich in verpakkingsmateriaal bevonden in handen heeft gehad. Wanneer dat is geweest en onder welke omstandigheden, is niet komen vast te staan. Evenmin is duidelijk hoe lang de verdachte de voorwerpen vast heeft gehouden. Derhalve kan volgens het hof niet worden vastgesteld dat de verdachte de horloges, sieraden en het verpakkingsmateriaal "voorhanden heeft gehad" als bedoeld in de witwasbepalingen van artikel 420bis e.v. Sr. Nu eveneens bewijs ontbreekt dat de verdachte de voorwerpen heeft verworven of overgedragen, wordt hij vrijgesproken.

Concrete, verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke verklaring komt te laat

Rechtbank Amsterdam 26 april 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:2761

In deze zaak luiden de verdenkingen dat de verdachte (al dan niet tezamen en in vereniging) een geldbedrag van € 381.690 heeft wiggewassen en dat hij bijna 6 kilogram cocaïne opzettelijk aanwezig heeft gehad. Uit een door de politie gemaakte kasopstelling blijkt volgens de rechtbank dat de verdachte en zijn vrouw in de tenlastegelegde periode de beschikking hebben gehad over het geldbedrag in contanten, terwijl het voorhanden hebben hiervan niet kan worden verklaard uit hun legale inkomsten.

Dit rechtvaardigt in de visie van de rechtbank een vermoeden dat het geld uit misdrijf afkomstig is. Daarbij acht de rechtbank van belang dat verdachte en zijn vrouw gedurende lange tijd grote hoeveelheden contant geld tot hun beschikking hadden, zonder dat hiervoor een noodzaak bestond op grond van een bedrijf of beroep. Uit de financiële analyse blijkt voorts dat de onderneming van de verdachte en zijn vrouw een beperkte omzet had. Daarnaast acht de rechtbank het een feit van algemene bekendheid dat diverse vormen van criminaliteit, waaronder de handel in verdovende middelen, gepaard gaan met grote hoeveelheden contant geld.

Voorafgaand aan het onderzoek ter terechtzitting heeft het openbaar ministerie een concept tenlastelegging aan de advocaat van de verdachte gezonden en is deze gelijktijdig verzocht om onderzoekswensen op te geven aan de rechter-commissaris. Hierop heeft de verdediging niet gerepsondeerd.

Pas ter zitting in eerste aanleg heeft de verdachte verklaard dat het grootste deel van de contante stortingen geldbedragen betreffen uit de toilet- en garderobewerkzaamheden van de vrouw van verdachte en uit schenkingen door de vader van zijn vrouw. Deze verklaring is ondersteund met een aantal stukken zoals een verklaring van de vrouw van verdachte en twee overeenkomsten tussen de vrouw en een onderneming.

De rechtbank oordeelt dat de verklaring concreet en op zichzelf niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijk is, maar dat deze verklaring ook de nodige vragen oproept die niet door de overgelegde stukken worden beantwoord. De rechtbank overweegt dat als de verdachte eerder – namelijk op het moment dat was verzocht om onderzoekswensen op te geven – met de verklaring was gekomen, het op de weg van het openbaar ministerie had gelegen hier nader onderzoek naar te doen. Daarbij meent de rechtbank dat – alhoewel hier niet expliciet om was gevraagd – het voor de verdediging duidelijk moet zijn geweest dat het verzoek om onderzoekswensen op te geven ook het moment was om met een concrete, min of meer verifieerbare en niet op voorhand hoogst onwaarschijnlijke verklaring te komen over de herkomst van de contante geldbedragen. Nu er echter voor is gekozen om pas voor het eerst ter zitting over de herkomst te verklaren, is verificatie van de verklaring in dat stadium niet meer mogelijk, aldus de rechtbank. Zodoende concludeert de rechtbank dat de afgelegde verklaring het vermoeden van de criminele herkomst niet ontkracht en het dus niet anders kan zijn dan dat de geldbedragen uit enig misdrijf afkomstig zijn. Nu de contante stortingen met grote regelmaat gedurende een periode van bijna negen jaar plaatsvonden, acht de rechtbank gewoontewitwassen bewezen alsmede dat de verdachte dit tezamen en in vereniging met zijn vrouw heeft gedaan. Hiervoor wordt de verdachte veroordeeld tot een taakstraf voor de duur van 240 uren (met aftrek) en een voorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van twee jaren.

Gewoontewitwassen door rechtspersoon; geen deugdelijke administratie

Rechtbank Rotterdam 9 juni 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:5808

In deze zaak wordt een rechtspersoon verdacht van gewoontewitwassen alsmede van het opzettelijk niet melden van ongebruikelijke transacties (artikel 16 Wwft) en van het opzettelijk nalaten cliëntenonderzoek te doen (artikel 3 Wwft). De zaak die ten grondslag ligt aan deze uitspraak is gestart na verstrekking van een FIU-dossier aan de FIOD. Dit dossier bevatte 32 verdachte transacties in de horlogehandel. Een groot deel van de transacties is verricht met contant geld. Voorts zijn op bankrekeningen transacties zichtbaar waarbij van juweliërs ontvangen bedragen contant worden opgenomen alsmede grote

contante bedragen worden gestort waarna horloges worden aangekocht bij juweliers. Van alle transacties ontbreekt een deugdelijke en sluitende (kas)administratie.

Bij de behandeling bij de rechtbank staat niet ter discussie dat deze feiten en omstandigheden een vermoeden opleveren van (gewoonte)witwassen. In reactie hierop heeft de medeverdachte – enig bestuurder en aandeelhouder van de verdachte – (schriftelijk) verklaard dat hij wist wie zijn klanten waren, dat hij hen vertrouwde en dat hij wist dat zij op legale wijze hun geld verdienden. De medeverdachte heeft een overzicht overgelegd met onder andere namen van klanten, telefoonnummers, factuurnummers en serienummers van de horloges.

In het door de FIOD verrichte onderzoek zijn vragenbrieven verstuurd aan personen vermeld op het overzicht. Van de twaalf personen die hierop hebben gereageerd, is slechts in een enkel geval een factuur meegestuurd waarop is vermeld dat een horloge contant is voldaan. Het merendeel van de personen verklaart niets te hebben gekocht of verkocht of kent de verdachte niet. Uit het eveneens door de FIOD verrichte onderzoek naar de op het overzicht vermelde in- en verkopers, is uiteindelijk slechts de herkomst van een deel van de horloges te herleiden. Tot slot, heeft de FIOD vijf personen geprobeerd te horen, maar heeft de ene persoon van wie dit uiteindelijk is gelukt, verklaard de horloges op het overzicht niet te hebben gekocht.

De rechtbank oordeelt dat de verklaring van de medeverdachte, in samenhang bezien met de overige onderzoeksbevindingen, onvoldoende tegenwicht biedt ter weerlegging van het vermoeden van de criminele herkomst van de geldbedragen. Zodoende kan het in de visie van de rechtbank niet anders zijn dan dat deze bedragen afkomstig zijn uit enig misdrijf. De rechtbank overweegt dat de medeverdachte wist van deze niet-legale herkomst. Daarbij acht de rechtbank het algemeen bekend dat grote contante geldbedragen vooral in het criminele circuit voorkomen, dit temeer in combinatie met de aanschaf van zeer kostbare horloges. De enkele stelling van de medeverdachte dat hij zijn klanten kent en wist dat zij hun geld legaal verdienden, vormt hiervoor een onvoldoende weerlegging. Zodoende heeft hij volgens de rechtbank de aanmerkelijke kans aanvaard dat het geld een criminele herkomst heeft.

De gedragingen van de medeverdachte worden aan de verdachte rechtspersoon toegerekend, omdat hij in de ten laste gelegde periode bestuurder was van de rechtspersoon, zijn gedragingen hebben plaatsgevonden in het kader van de normale bedrijfsuitoefening en deze de rechtspersoon ook dienstig zijn geweest. Nu gedurende een langere periode steeds opnieuw contante geldbedragen voorhanden zijn geweest, uitgegeven, gestort en/of opgenomen, oordeelt de rechtbank dat sprake is van gewoontewitwassen. Daarnaast acht de rechtbank bewezen dat de verplichtingen uit de Wwft niet zijn nageleefd. De rechtspersoon wordt veroordeeld tot een geldboete van € 30.000.

Geld afkomstig uit overtreding van de Geneesmiddelenwet; kwalificatie-uitsluitingsgrond self-laundering

Rechtbank Oost-Brabant 18 juli 2023, ECLI:NL:RBOBR:2023:3640

De zaak die ten grondslag ligt aan deze uitspraak ziet in de kern op het op grote schaal verstrekken van zelfdodings- en antibraakmiddelen. Concreet wordt de verdachte verweten dat hij door de zelfdodingsmiddelen te verstrekken hulp heeft geboden aan tien personen die door zelfdoding zijn overleden (artikel 294 lid 2 Sr). Het leveren en in voorraad hebben van de antibraakmiddelen domperidon en metoclopramide kwalificeert volgens het openbaar ministerie ook als overtreding van de Geneesmiddelenwet. Daarnaast wordt de verdachte verweten de opbrengsten van de verkoop van de middelen te hebben witgewassen.

In het kader van de witwasverdenking overweegt de rechtbank dat de verdachte op zijn Nederlandse en Spaanse bankrekeningen geld heeft ontvangen in verband met de verkoop van de zelfdodings- en antibraakmiddelen. De – cumulatief tenlastegelegde en door de rechtbank bewezenverklaarde – opzettelijke verkoop van antibraakmiddelen zonder vergunning is een misdrijf (artikel 18, eerste lid, Geneesmiddelenwet *jo.* artikel 1 onder 1 WED). Met het geld heeft de verdachte onder andere zijn levensonderhoud en persoonlijke verzorging bekostigd. Ook heeft hij een deel omgezet in cryptocurrency en een deel contant opgenomen. Zodoende acht de rechtbank bewezen dat de verdachte geldbedragen heeft verworven, voorhanden heeft gehad, omgezet en gebruikt, terwijl hij wist dat deze afkomstig waren uit eigen misdrijf.

De rechtbank overweegt voorts – onder verwijzing naar vaste rechtspraak van de Hoge Raad (o.a. HR 18 januari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX4449 en HR 25 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:702) – dat indien vaststaat dat het enkele verwerven of voorhanden hebben door de verdachte van een voorwerp dat onmiddellijk afkomstig is uit een door hemzelf begaan misdrijf niet kan hebben bijgedragen aan het verbergen of verhullen van de criminele herkomst van dat voorwerp, de gedraging niet als (schuld)witwassen kan worden aangemerkt. In deze zaak is deze rechtspraak in de visie van de rechtbank ook van toepassing op het omzetten en gebruikmaken van door eigen misdrijf verkregen voorwerpen, nu dit omzetten en gebruikmaken plaatsvond onder omstandigheden die niet wezenlijk verschillen van gevallen waarin een verdachte uit eigen misdrijf afkomstige voorwerpen verwerft en voorhanden heeft, zich ook automatisch schuldig zou maken aan het witwassen van die voorwerpen.

De rechtbank oordeelt dat het omzetten van het uit de verkoop ontvangen geld door dit contant van zijn bankrekeningen op te nemen en door het om te zetten in cryptocurrency, kwalificeert als witwassen. Door deze handelingen zijn de geldbedragen namelijk niet langer traceerbaar en zijn zij derhalve gericht op het daadwerkelijk verbergen of verhullen van de criminele herkomst, aldus de rechtbank.

Voor het restant van de witwashandelingen wordt de verdachte ontslagen van alle rechtsvervolgning nu de overige geldbedragen naar het oordeel van de recht-

bank telkens traceerbaar en herleidbaar zijn, en niet is gebleken dat de handelingen voor het overige – waaronder de bekostiging in levensonderhoud en persoonlijke verzorging – waren gericht op het verbergen en verhullen van de niet-legale herkomst.

■ Actualiteiten

OM jaarbericht 2022

Naast het eerder van het OM verschenen Jaaroverzicht Criminele Geldstromen 2022 (zie 'Actualiteitenrubriek witwassen', *TvSO* 2023, afl. 3), is op 10 mei 2022 ook het Jaarbericht 2022 van het OM gepubliceerd.

Onder verwijzing naar de evaluatie van de Financial Action Task Force (FATF) wordt vermeld dat Nederland in 2022 wereldwijd tot de koplopers behoorde in de aanpak van witwassen. Het OM bericht dat dit het gevolg is van jarenlang investeren in de aanpak van witwassen door het OM en specifieke kenniscentra, zoals het Anti Money Laundering Centre van de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, NXT.finec van de politie en de informatiebox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV; zijnde een samenwerkingsverband van verschillende overheidsorganisaties en toezichthouders).

Voorts is in het jaarbericht vermeld dat het Nationaal Inlichtingenbeeld Ondermijning (NIBO) signaleert dat criminele samenwerkingsverbanden zich na een strafrechtelijke interventie kunnen aanpassen en gebruikmaken van andere (criminele) dienstverleners. Voor een effectieve bestrijding van criminaliteit en criminele geldstromen heeft het dan ook de voorkeur om "facilitators" aan te pakken, in plaats van een strafrechtelijke interventie als "korte klap" tegen een criminele organisatie, aldus het OM in het jaarbericht.

Kamerbrief voortgang beleidsagenda aanpak witwassen

Bij brief van 17 mei 2023 heeft de minister van Financiën de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van de beleidsagenda aanpak witwassen (van september 2022, zie *Kamerstukken II* 2022/23, 31477, nr. 80) en over de inzet voor de komende periode.

De risicogebaseerde aanpak – volgens de minister inhoudende dat de meeste inzet en aandacht uitgaat naar de grootste witwasrisico's en bij lage witwasrisico's minder of geen maatregelen zijn vereist – om witwassen te voorkomen vormt een centraal thema in de voortgangsbrief. De minister signaleert dat de aanpak van witwassen in de praktijk op sommige punten doorschiet. In dit kader verwijst zij naar sectoren die moeilijk aan een bankrekening kunnen komen en benoemt zij dat de regelgeving van met name kleine instellingen veel vraagt en dat de vrees om de regelgeving te overtreden een daadwerkelijke risicogebaseerde benadering in de weg kan staan. Een goede toepassing van de risicogebaseerde aanpak vormt in de visie van de minister dan ook een belangrijk thema op de beleidsagenda.

Voorts vermeldt de minister dat uit gesprekken met (vertegenwoordigers van) poortwachters en toezichthouders blijkt dat poortwachters behoefte hebben aan meer verduidelijking en voorlichting over

de noodzaak en inhoud van de regelgeving. Onduidelijkheden zouden er thans voor zorgen dat onderpoortwachters minder draagvlak bestaat om de regelgeving goed toe te passen of er zekerheidshalve voor wordt geopteerd de regelgeving te strikt toe te passen. De minister acht dit onwenselijk en wil daarom samen met de minister van Justitie en Veiligheid bezien hoe instellingen via voorlichting meer duidelijkheid kan worden verschaft over bijvoorbeeld het cliëntenonderzoek of indicaties van hoge risico's op witwassen. Ook wil de minister de feedbackloop verbeteren over wat de Financial Intelligence Unit-Nederland (FIU-NL) en (bijzondere) opsporingsinstanties doen met meldingen van ongebruikelijke transacties.

Daarnaast kondigt de minister aan verder te zullen overleggen met de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), relevante brancheorganisaties en DNB over het identificeren en implementeren van oplossingsrichtingen ten aanzien van het signaal dat bepaalde sectoren moeite hebben met het behouden en verkrijgen van toegang tot het girale betalingsverkeer. In dit kader heeft zij de NVB onder andere gevraagd een voorstel te doen voor een afspraak tussen banken die een "basisbetaalrekening" voor zakelijke klanten garandeert.

Tot slot heeft de minister een overzicht gepubliceerd van statistieken over de aanpak van witwassen in 2021. De minister heeft aangekondigd dat dergelijke statistieken jaarlijks zullen worden gepubliceerd om zo een bijdrage te leveren aan de monitoring van het functioneren van de aanpak van witwassen.

FIU-Nederland jaaroverzicht 2022

Op 29 juni 2023 heeft de minister van Justitie en Veiligheid het jaaroverzicht 2022 van de FIU-NL aangeboden aan de leden van de Tweede Kamer.

In 2022 zijn in totaal 1.896.176 ongebruikelijke transacties gemeld, zo blijkt uit het jaaroverzicht. Daarmee is het aantal ongebruikelijke transacties voor het derde jaar op rij gestegen. De helft van de ongebruikelijke transacties is gemeld op basis van de subjectieve indicator.

Van het aantal gemelde ongebruikelijke transacties is zo'n 5% (in totaal 91.893 transacties) als "verdacht" aangemerkt. De totale waarde die met de verdachte transacties is gemoeid, bedraagt € 29,9 miljard. Dat is nagenoeg een verdubbeling van de waarde van de verdachte transacties in 2021, terwijl het totale aantal verdachte transacties iets is afgenomen (in 2021 zijn 96.676 transacties verdacht verklaard). Uit het jaaroverzicht volgt dat de verklaring hiervoor is gelegen in het gegeven dat een beperkt aantal verdachte transacties gezamenlijk al een waarde heeft van meer dan € 20 miljard. Deze transacties zouden onderdeel vormen van internationale onderzoeken en betrekking hebben op geldstromen die door het Nederlandse financiële stelsel gaan, maar niet in Nederland blijven.

In totaal hebben 1.953 verschillende instellingen ten minste één melding gedaan. Payment service providers (PSP) hebben de meeste ongebruikelijke transacties gemeld, in totaal meer dan 750.000. Dat is meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2021 (357.347 ongebruikelijke transacties). Daarna vol-

gen de groep “banken” (met meer dan een half miljoen transacties, allemaal op basis van de subjectieve indicator) en de groep “betaaldienstverleners” (niet zijnde PSP).